

רבי אלעזר בן עזריה "אין היחיד מתפלל מוספין, אלא במקום שאין שם חבר עיר".

רב חייא בר אבא צלי, ושוב הדר וצלי.

אמר ליה רבי זירא: מאי טעמא עביד מר הכי?

אילימא משום דלא כוון מר דעתיה בתפלה הראשונה, וכל שלא כיון באבות לא יצא ידי חובתו — והאמר רבי אלעזר: לעולם ימור אדם עצמו, אם יכול לכיון את לבו [לכל הפחות בברכת "אבות"],⁽⁴⁸⁾ יתפלל, ואם

כמותו לא היה מעיד, אם לא דקדק יפה בדבר, ומצא שהתפלה השניה היתה לשם תפלת מוספין.⁽⁴⁶⁾

רבי אמי ורבי אסי, אף על גב דהווי להו תליסר בי כנישתא בטבריא, לא הווי מצלו תפלתם, אלא ביני עמודי, היכא דהווי גרסי: כי מיום שחרב בית המקדש אין לו לקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד [כדלעיל ח א].⁽⁴⁷⁾

איתמר: רב יצחק בר אבדימי משום רבינו [רב] אמר: הלכה כרבי יהודה שאמר משום

אינה דוחה חיוב תפלה בצבור, ובהכרח שבעירם לא היה צבור.

48. תוס' והרא"ש בסוף פרק אין עומדין, ביארו שכוונת רבי אלעזר רק על ברכת אבות, והטור [קא] כתב "דאמר רבי אלעזר אם יכול לכוון לבו באבות וכו'" וראה ב"י ופרישה שביארו כוונתו.

והרמב"ם [תפלה ד טו] פסק שאם דעתו משובשת ולבו טרוד אסור לו להתפלל. והטור [קא] כתב שבזמננו שאין מכוונים כ"כ, אפילו אם לא כוון באבות אינו חוזר [ויש לדון באופן שלא כוון וגם שכח "טל ומטר" אם יחזור].

ובבב"ל [ד"ה והאידנא] הביין דהיינו רק כשגמר תפלתו, כי איך ימשיך לומר ברכות שאינו יוצא בהן. אך הביא שהחיי אדם נקט שאפילו אם גמר רק ברכת אבות, אינו חוזר, וממשיך להתפלל. וכן משמע מהגהות מיימוני שכתבו בשם תוס' שבזמננו אין נזהרים בזה, ואפילו אם רואה שאינו יכול לכוון, יתפלל.

[וביד אליהו ח כתב שגם כשצריך לחזור, יסיים תפלתו ורק אח"כ יחזור, כי אילו יפסיק באמצע נמצא שברך לבטלה, וראייתו, כי אם צריך להפסיק, הרי כיון שראה שרבי חייא כרע

יכול לכוון לא יתפלל. וביאר הצ"ח שכלל זה נאמר רק כשמבקש בתפלתו על צרכיו, ומעשה זה היה בשבת שאין בה שאלת צרכיו.

46. כך פירש רש"י, ורבינו חננאל ביאר שבשבת ויו"ט תפלת מוסף ארוכה משחרית, ואילו בר"ח וחזה"מ מוסף קצרה משחרית, ובודאי לא טעה ביניהם.

47. תוס' [ד"ה אין] נקטו שכוונת הגמרא כי גם את תפלת המוספין התפללו שם ביחידות, והעלו מכך שאין הלכה כראב"ע אלא כחכמים, ואף במקום חבר עיר יחיד מתפלל מוספין [וכן פסק השו"ע רפ"ב]. ומשמע שלדעת רבי יהודה היחיד פטור כשיש מנין בעיר, ורק הדר בכפר חייב.

ומהרש"ל כתב שלדעת רש"י שרבי יהודה סובר שיחיד עצמו חייב [ובחבר עיר יוצא מהשו"ע], צריך לומר שמעשה דרב אסי ורב אמי הוא ענין בפני עצמו, ואין לו קשר למחלוקת במוסף [אלא למעלת התפלה במקום הלימוד], ומדובר באופן שבאמת לא היה מנין בעיר, ולכן התפללו ביחידות, וכן מוכח מדברי הרמב"ם [תפלה ח ג, ראה כס"מ] שמעלת "ביני עמודי"